

Innhold vedlegg;

Innhold vedlegg;	1
Ordliste	2
Liste over automatisk fredete kulturminner i Raet nasjonalpark (AUT)	3
Liste automatisk fredete kulturminner under vann	11
Liste over vedtaksfredete kulturminner i Raet nasjonalpark:	12
Kart over fredete kulturminner på Søm/Hasseltangen.....	13
Kart over fredete kulturminner på Jerken, Arendal kommune	14
Kart over fredete kulturminner i Tvedestrand kommune	15
Oversikt over fredete kulturminner i Arendal kommune, nord	16
Kart over fredete kulturminner i Arendal kommune, sør	17
Kart over fredete kulturminner i Grimstad kommune.....	18
Bygninger/deler av bygninger innenfor området for Raet nasjonalpark registrert i SEFRAK.....	19
Fortøyningsringer og varpepåler	20

Ordliste

Automatisk fredet kulturminne er et kulturminne som er fredet automatisk gjennom kulturminneloven. Gjelder alle kulturminner som er fra før 1537, stående bygninger som er fra før 1650, samiske kulturminner og skipsfunn som er eldre enn 100 år. Se kulturminneloven på lovdata.no for detaljer.

Fredning, vedtaksfredning Fredning av kulturminner etter kulturminneloven. Kan gjøres som automatisk fredning gjennom kulturminneloven, eller som vedtak om enkeltfredning.

Vern/bevaring Begrep gjerne knyttet til sikring av kulturminneverdier etter plan og bygningsloven.

Arkeologi betyr læren om det gamle. Brukes i dag om det å studere mennesker i fortida, gjennom de materielle sporene de etterlot seg. I norsk arkeologi jobbes det mest med kulturminner som er automatisk fredet.

Arkeologisk kulturminne. Se automatisk fredet kulturminne, brukes ofte synonymt.

Bygningsvern er et overordnet begrep som omfatter beskyttelse, istandsetting og vedlikehold av bygninger med antikvarisk verdi. Begrepet omfatter både forvaltning og formidling samt den fysiske siden, bygningespleien.

SEFRAK-registeret er et landsdekkende register over bygninger som er oppført før 1900. Registrert mellom 1975-1995. Dekningsgrad, kvalitet og oppfølging varierer. I 1995 ble SEFRAK en del av GAB-registeret.

Askeladden er en database med nasjonalt register over automatisk fredete og vedtaksfredete kulturminner. Databasen er tilgjengelig for offentlig forvaltning. Publikumsversjon er tilgjengelig på nett og mobil: kulturminnesok.no

Løse kulturminner er kulturminner som kan flyttes, oftest gjenstander. For eksempel steinøkser og husinventar.

Faste kulturminner er stedbundne, markfaste kulturminner, for eksempel gravhauger og fortøyningsringer.

Kulturlandskap er landskap med (synlige) spor etter menneskers liv og virksomhet. Brukes ofte om landskap formet av jordbruket, men kan også gjelde andre bruksformer.

Kulturmiljø er områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.

Kulturminne er alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Gjelder så langt det passer også for botaniske, zoologiske eller geologiske forekomster som det knytter seg kulturhistoriske verdier til. Kulturhistoriske eller arkitektonisk verdier framheves og viktige naturverdier tilknyttet kulturminner kan også vektlegges.

Kulturarv favner både kulturminner og kulturmiljøer men også immaterielle kulturminner. Språk, utøvende kunst, sosiale skikker, tradisjonelle håndverksferdigheter, ritualer, kunnskaper og ferdigheter knyttet til naturen er alle eksempler på immateriell kulturarv.

Liste over automatisk fredete kulturminner i Raet nasjonalpark (AUT)

LOKID	LOKNAVN	KOMMUNE	ART	VERNESTATU	BESKRIVELSE	GARDS-NAVN	GNR	BNR	BRUKSNAVN
12627	Merdøy	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På vollens øvre del: 1. Rundrøys, klart markert bygd av middelsstor - knyttnevestore steiner. I midtpartiet forsenkning, d ca 1m, dybde 0,3m. Steinene ubetydelig lavgrodd. D 3-3,5m, h 0,5m. 1,4m N for 1.: 2. Rund grop. Mål: 1,4x0,4m. Ca 20m V for 1.:	Merdøy	209	20	MERDØ
32335	Merdøy	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På den høyeste delen av vollen: Rundrøys, klart markert, bygd av rundkamp av sterkt varierende størrelse: blokker - store rundkamp - knyttnevestore rullestein. NØ-N-V-siden som er best bevart, er dekket med knyttnevestore og mindre rullestein; opprinneli	Merdøy	209	118	RÆDER
21551	Hove	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På en ØNØ-VSV-gående strandvoll på S-brinken av morenen og ut mot skogbrynet: 1. Rundrøys, toppet, klart markert. Bygget av knyttnevestore - store rundkamp. Trolig urørt. Bevakst med litt lyng og gamle furuer. D 12m, h i S 1,5m, i N 1m, h i Ø og V 0,5m.	Hove	210	1	HOVE
58469	Hove	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	Inntil S-kanten av natursti for blinde, ca 4m SV for S-portstolpe i nettinggjerdet som omgir Hove leir og på S-brinken av morenen: 1. Røys, noe avlang, orientert N-S. Klart markert, unntatt i V der den går nesten i ett med terrenget. Bygd av middelsstor	Hove	210	1	HOVE
31431	Hove leir	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På SØ-brinken av morenens lavere del: 1. Rundrøys, toppet. Klart markert. Bygd av mellomstor rundkamp. I midten krater, d 2,5m, dybde 1,1m. Røysen er tilgrodd med smågraner og småfuruer, ellers ubetydelig lyng og gress. På den vokser også et par nokså hø	Hove	210	1	HOVE
58472	Gjervold	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	Rundrøys, nå toppet. Klart markert. Bygd av middelsstore - knyttnevestore og mindre rundkamp. Midtpartiet helt utgravd innen et område d 4m, dybde 0,6m. I bunnen hovedsakelig små rullestein. Ingen bevoksning. D 10m, h 1m. Inntil henholdsvis NV- og SØ-kan	Gjervold	215	117	SPORNES FRIAREAL
58477	Brekken	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	Midt mellom 2 hytter, i rullesteinsområdet og lengst V: 1. Rundrøys. Klart markert og lett synlig. Bygd av små rundkamp. Brattsida. I NV-lige del av midtpartiet en rund grop, d 2,5m, dybde 0,6m. Forøvrig noen små omrotinger. Ingen vegetasjon. D 9m, h 1,4	Brekken	216	23	BREKKEN
11676	Bjelland	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På høyeste strandvoll på terrassen: 1. Rundrøys. Markert og ses tydelig i skogen. Består av rundete stein og blokker. Profilen er jevnt avflatet. Krater med oval planform og utstrekning N-S, l 4m, br 2m, dybde 0,3m. I S-endengår krateret over i en gravd	Bjelland	218	4	BJELLAND

LOKID	LOKNAVN	KOMMUNE	ART	VERNESTATU	BESKRIVELSE	GARDS-NAVN	GNR	BNR	BRUKSNAVN
58463	Bjelland	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På kanten av terrassen: 1. Rundrøys. Markert, ses tydelig på kort avstand. Bygd av rundete stein og blokker. Profilen er avflatet og preget av et ovalt NV-SØ-gående krater med l 2,5m, br 1,5m, dybde til bunns. Bevokst med gress. D 8m, h 1m. 28m SSØ for	Bjelland	218	7	BJELLAND
61683	His	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På ryggen, midt i et område med mye rullestein: 1. Rundrøys, klart markert og lett synlig. Bygd av rullestein med tvn 0,05-0,35m. S-hellende topparti, avflatet i S. I midtpartiet rund grop, d 3,5m, dybde 1,3m. Ingen bevoksning. D 13m, h fra N 2,5m, h fra	His	305	97	STORE TORUNGEN
61683	His	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På ryggen, midt i et område med mye rullestein: 1. Rundrøys, klart markert og lett synlig. Bygd av rullestein med tvn 0,05-0,35m. S-hellende topparti, avflatet i S. I midtpartiet rund grop, d 3,5m, dybde 1,3m. Ingen bevoksning. D 13m, h fra N 2,5m, h fra	His	305	97	STORE TORUNGEN
61683	His	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På ryggen, midt i et område med mye rullestein: 1. Rundrøys, klart markert og lett synlig. Bygd av rullestein med tvn 0,05-0,35m. S-hellende topparti, avflatet i S. I midtpartiet rund grop, d 3,5m, dybde 1,3m. Ingen bevoksning. D 13m, h fra N 2,5m, h fra	His	305	97	STORE TORUNGEN
2930	Jerkholm en	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På kronen av holmens rygg: 1. Rundrøys, klart markert. Bygget av middelsstor - knyttnevestore og mindre rundkamp. I røysens SØ-del 3 groper, d inntil 2,2m, dybde inntil 1m. Kanten gressbevokst. D 12,5m, h 1,5m. 5m SV for 1.: 2. Rundrøys, klart, men noe	Nedenes	428	3	NEDENES
22451	Jerkholm en	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På kronen av holmens rygg: 1. Rundrøys, klart markert, toppet. Bygget av grov - knyttnevestore rundkamp. Mye stein fjernet fra toppartiet. Her også et par groper, dybde inntil 1,7m. På steinene litt lav. D 23m, h 2,5-3m. Inntil røysens S-kant: Kve, ori	Nedenes	428	3	NEDENES
2930	Jerkholm en	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På kronen av holmens rygg: 1. Rundrøys, klart markert. Bygget av middelsstor - knyttnevestore og mindre rundkamp. I røysens SØ-del 3 groper, d inntil 2,2m, dybde inntil 1m. Kanten gressbevokst. D 12,5m, h 1,5m. 5m SV for 1.: 2. Rundrøys, klart, men noe	Nedenes	428	3	NEDENES
22451	Jerkholm en	Arendal	Gravfelt	Automatisk fredet	På kronen av holmens rygg: 1. Rundrøys, klart markert, toppet. Bygget av grov - knyttnevestore rundkamp. Mye stein fjernet fra toppartiet. Her også et par groper, dybde inntil 1,7m. På steinene litt lav. D 23m, h 2,5-3m. Inntil røysens S-kant: Kve, ori	Nedenes	428	3	NEDENES
61556	Lille Gjesøya	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	Lengst NV på ryggen og på høyeste punkt: Oval steinlegning, orientert NV-SØ, klart, men uregelmessig markert. Består av liten - middelsstor rundkamp og noen bruddstein i ett - to lag. Noe utkastet og utglidd. Vag forsenkning i S-siden. Bevokst med gress	Merdøy	208	3	LILLEGJESØEN

LOKID	LOKNAVN	KOMMUNE	ART	VERNESTATU	BESKRIVELSE	GARDS-NAVN	GNR	BNR	BRUKSNAVN
42303	Lakseberget	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	På ryggens høyeste punkt i NNV og lagt over en N-S-gående senkning: Steinlegning eller bunnlaget av røys, klart, men svært ujevnt markert. Består av middelsstor rundkamp og bruddstein, hovedsakelig i ett lag. Bevokst med gress. Mål: NV-SØ 5m, NØ-SV 4m, h	Merdøy	209	3	MERDØ
11679	Hove	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	Ca 30m ØSØ for gangvei gjennom skogen og lagt inntil, dels over en NØ-SV-gående bergrygg: Rundrøys. Klart markert, trolig opprinnelig toppet. Bygd av rundkamp av varierende størrelse - knyttnevestore - store. Skader i kanten, sørlig i N, hvor inngravning	Hove	210	1	HOVE
11680	Hove	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	I SØ-kanten av skogen og på SØ-brinken av morenen: Rundrøys, toppet, klart markert. Bygd av middelsstor - stor rundkamp. 3 ca 1m br, 0,5-1m dype inngravninger henholdsvis fra ØSØ, NNØ, NV-kanten til midtpartiet hvor grop, st tvn NV-SØ ca 3m, dybde 1m. Bev	Hove	210	1	HOVE
11681	Hove	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	Ca 3m S for gangvei som følger ytre del av Hoveskogen, ca 45m SØ for stolpe i NØ-SV-gående høyspentledning og inntil N-kanten av en markert, mindre, Ø-V-gående strandvoll: Rundrøys, toppet, klart markert. Bygd av middelsstore - store rundkamp. Gjennom mid	Hove	210	1	HOVE
31427	Hove	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	På S-brinken av morenen, ut mot skogbrynet og ca 30m ØNØ for gravrøysen 8497 E06 R03 på samme g/bnr: Rundrøys, toppet, klart markert. Bygd av rundkamp av varierende størrelse, knyttnevestore - store. I midten grop, d 8m, dybde 1,1m. Stein stikker i dagen	Hove	210	1	HOVE
31428	Hove	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	4m SSØ for kryss mellom gangvei som følger ytre del av Hoveskogen og natursti for blinde, på SØ-brinken av morenen: Rundrøys, toppet, klart markert. Bygd av mellomstor rundkamp. I SØ-delen av midtpartiet grop, tvn inntil 4,5m, dybde inntil 1m. Røysen er	Hove	210	1	HOVE
62005	Hove	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	På ryggens høyeste del og lagt over en senkning i berget: Rundrøys. Klart markert i NV-N-NØ. I Ø-SØ er den noe avskåret av en gangvei som går langs ryggens NØ-side til toppen. Ellers er den avgrenset av mindre rabber. Røysen består av middelsstore bruddst	Hove	210	1	HOVE
79688	Hove	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	Ca 10m S for gangvei som følger ytre del av Hoveskogen og ut mot S-brinken av morenen: Langrøys, orientert ØNØ-VSV, forholdsvis klart markert unntatt i VSV, der den går nesten i ett med terrenget, ØNØ-enden jevnt buet. Toppartiet flatt og noe ujevnt. Her	Hove	210	1	HOVE
11684	Hove leir	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	På SØ-brinken av morenen: Rundrøys, toppet. Klart markert. Bygd av rundkamp. Midtpartiet helt utgravd, tvn 7m, dybde 0,7m. Hele Ø-kvadrant fjernet; denne avgrenses av en NØ-SV-gående steingjerdestump, som i SV tangerer et NV-SØ-gående steingjerde. Sistnevnt	Hove	210	1	HOVE

LOKID	LOKNAVN	KOMMUNE	ART	VERNESTATU	BESKRIVELSE	GARDS-NAVN	GNR	BNR	BRUKSNAVN
69820	Hove leir	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	Ut mot SØ-brinken av morenen og skogbrynet, kloss i og V for sti som går ut til rullesteinsstranden i SV: Rundrøys. Klart markert. En og annen rundkamp stikker i dagen over gresstorven. Midtpartiet avflatet, her også vid, grunn forsenkning, d 3m. I SØ-ka	Hove	210	1	HOVE
11687	Spornes	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	På ryggens forholdsvis flate topp: Rundrøys. Klart markert. Bygd av stor - middelsstor rundkamp i 2-3 lag. En del stein fra SV-siden utkastet mot SV. Midtpartiet urørt. Bevakst med lyng. Litt gress mellom steinene. NØ-siden dekket av lav einer. D 7,5m, h	Gjervold	215	114	SPORNES FRIAREAL
69834	Brekken	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	Ca 10m NØ for grusvei som går ut mot Røykpynten og på et område hvis topparti er flatt: Gravrøys, form vanskelig å avgjøre, men trolig opprinnelig rund.S-halvpart er fjernet til berget. Bygd av middels - stor rundkamp med knyttnevestore innimellom. Noe s	Brekken	216	66	HAUGSTUA OG SAGERVOLD
52020	Ærøya	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	Inne på knausens flate topparti, lagt over en NV-SØ-gående kløft: Avlang røys, orientert NV-SØ, opprinnelig rundrøys. Ujevnt markert grunnet skader. I NV-NØ antydning til fotkjede, l 4-5m. Røysa er bygd av rundkamp og bruddstein, l 0,05-0,4m. I midtparti	Ærøya	304	2	ÆRØEN
52020	Ærøya	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	Inne på knausens flate topparti, lagt over en NV-SØ-gående kløft: Avlang røys, orientert NV-SØ, opprinnelig rundrøys. Ujevnt markert grunnet skader. I NV-NØ antydning til fotkjede, l 4-5m. Røysa er bygd av rundkamp og bruddstein, l 0,05-0,4m. I midtparti	Ærøya	304	2	ÆRØEN
2923	Asperholmen	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	Lagt over ryggens høyeste knatt, som har hvelvet topp: Rundrøys, klart markert. Består av middelsstor - grov rundkamp. Helt utkastet, mesteparten av steinene ligger i ryggens Ø-SØ-helling. Berget som ligger i dagen over hele toppartiet er ildskjøret ett	Nedenes	428	51	ENGINE
2923	Asperholmen	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	Lagt over ryggens høyeste knatt, som har hvelvet topp: Rundrøys, klart markert. Består av middelsstor - grov rundkamp. Helt utkastet, mesteparten av steinene ligger i ryggens Ø-SØ-helling. Berget som ligger i dagen over hele toppartiet er ildskjøret ett	Nedenes	428	51	ENGINE
2931	Jerkholm en	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	I SØ-hellingen av holmens rygg: Ovalformet røys, orientert NV-SØ. Klart markert. Består av grov - middelsstor rundkamp. Mot SV-kanten jordfast blokk. Virker urørt. Kanten gressbevakst. Her også einer; i N einerteppe, hvor steinlaget synes å fortsette. Mål	Nedenes	428	3	NEDENES
12636	Jerkholm en	Arendal	Gravminne	Automatisk fredet	På kronen av holmens rygg: 1. Røys, sannsynligvis opprinnelig rund, klart, men uregelmessig markert. Bygd av middelsstor rundkamp. Meget ødelagt. SØ-siden dekket av einer. Litt gress mellom steinene i ytterkanten. Mål: NØ-SV 14m, NV-SØ 12m, h 1m. 20m Ø	Nedenes	428	3	NEDENES

LOKID	LOKNAVN	KOMMUNE	ART	VERNESTATU	BESKRIVELSE	GARDS- NAVN	GNR	BNR	BRUKSNAVN
32346	Jerkholm en	Arendal	Gravmin ne	Automatisk fredet	På kronen av holmens rygg i NØ: Rundrøys, toppet. Klart markert; i NØ og SV følger en ca 6m br, 1m dyb forsenkning kanten. Røysen er bygd av rundkamp av varierende størrelse: store - knyttnevestore. Ø-halvdel av midtpartiet opprotet på et område N-S 10m,	Nedenes	428	3	NEDENES
2931	Jerkholm en	Arendal	Gravmin ne	Automatisk fredet	I SØ-hellingen av holmens rygg: Ovalformet røys, orientert NV-SØ. Klart markert. Består av grov - middelsstor rundkamp. Mot SV-kanten jordfast blokk. Virker urørt. Kanten gressbevokst. Her også einer; i N einerteppe, hvor steinlaget synes å fortsette. Mål	Nedenes	428	3	NEDENES
12636	Jerkholm en	Arendal	Gravmin ne	Automatisk fredet	På kronen av holmens rygg: 1. Røys, sannsynligvis opprinnelig rund, klart, men uregelmessig markert. Bygd av middelsstor rundkamp. Meget ødelagt. SØ-siden dekket av einer. Litt gress mellom steinene i ytterkanten. Mål: NØ-SV 14m, NV-SØ 12m, h 1m. 20m Ø	Nedenes	428	3	NEDENES
32346	Jerkholm en	Arendal	Gravmin ne	Automatisk fredet	På kronen av holmens rygg i NØ: Rundrøys, toppet. Klart markert; i NØ og SV følger en ca 6m br, 1m dyb forsenkning kanten. Røysen er bygd av rundkamp av varierende størrelse: store - knyttnevestore. Ø-halvdel av midtpartiet opprotet på et område N-S 10m,	Nedenes	428	3	NEDENES
32343	Store Bryllupsh olmen	Arendal	Gravmin ne	Automatisk fredet	På ryggens høyere del og på dens SØ-ØSØ-brink: Rundrøys, klart men noe uregelmessig markert. Bygd av mellomstor rundkamp. I midten rund grop, 1,8x0,3m. Røysen er bevokst med 4 furuer, 2-3 einerklynger, gress; endel lav på steinene. D 9m, h i NØ 1m, i SV 0	Nedenes	428	786	STORE BRYLLUPSHOL MEN
32343	Store Bryllupsh olmen	Arendal	Gravmin ne	Automatisk fredet	På ryggens høyere del og på dens SØ-ØSØ-brink: Rundrøys, klart men noe uregelmessig markert. Bygd av mellomstor rundkamp. I midten rund grop, 1,8x0,3m. Røysen er bevokst med 4 furuer, 2-3 einerklynger, gress; endel lav på steinene. D 9m, h i NØ 1m, i SV 0	Nedenes	428	786	STORE BRYLLUPSHOL MEN
80587	Lille Bryllupsh olmen	Arendal	Gravmin ne	Automatisk fredet	Lagt over ryggens høyeste punkt og over en senkning i NV-skråningen: Rundrøys, klart markert i SV-V-N, ellers er markeringen uregelmessig p.g.a. skader. Består hovedsakelig av middelsstor rundkamp. I S-Ø-delen er stein fjernet, slik at berget ligger i da	Rød			
80587	Lille Bryllupsh olmen	Arendal	Gravmin ne	Automatisk fredet	Lagt over ryggens høyeste punkt og over en senkning i NV-skråningen: Rundrøys, klart markert i SV-V-N, ellers er markeringen uregelmessig p.g.a. skader. Består hovedsakelig av middelsstor rundkamp. I S-Ø-delen er stein fjernet, slik at berget ligger i da	Rød			
13530 7	Botstang en	Arendal	Gravfelt	Fjernet (aut. fredet)	Fjernet. Var like fine og velformede som røysene på Tromlingene.				

LOKID	LOKNAVN	KOMMUNE	ART	VERNESTATU	BESKRIVELSE	GARDS-NAVN	GNR	BNR	BRUKSNAVN
58474	Hove	Arendal	Gravminne	Uavklart	På toppen av ryggen og muligens opprinnelig på høyeste punkt: Gravrøys, helt ødelagt av bunkers fra 2. verdenskrig 1940-45. Bare en 0,6-1,2m br brem med middelsstor rundkamp ligger igjen i kanten mot SV-V. Mål: Umulig å anslå.	Hove	210	1	HOVE
33351	Brekken	Arendal	Gravminne	Uavklart	På ryggen høyeste del og i N-kant av en gjenfylt bunkers fra 2. verdenskrig 1940-45 stikker en del rundkamp opp over gresstorven. Uten tvil rest av en gravrøys. Utstrekning Ø-V 4m, N-S 2-3m. Ifølge opplysning v/Odd Vik fantes det før 1940 2-3 store gr	Brekken	216	66	HAUGSTUA OG SAGERVOLD
162634	C30468	Arendal	Funnsted	Uavklart	Funn av flintdolk		305	97	STORE TORUNGEN
143504	Lille Gjesøya	Arendal	Funnsted	Uavklart	Funn av bauspryd				
61557	Merdøy	Arendal	Røysfelt	Uavklart	Feltet består av minst 11 røys og minst 7 "brystvern" som ligger tilfeldig spredt og i forskjellig høyde på vollen. Samtlige er klart markert og består av større og mindre rundkamp. Alle er uten bevoksning, bortsett fra litt lav på steinene i røysene.	Merdøy	209	3	MERDØ
52022	Lille Torungen	Arendal	Røysfelt	Uavklart	10m SSV for NNØ-enden av en NNØ-SSV-orientert rullesteinsavsetning med mange større flyttblokker: Avlang forhøyning orientert NV-SØ. I NV dreier forhøyningen mot N. Den går i ett med en skråning i NV, men er ellers klart markert. Består av rullestein 0,0	Lille Torungen	305	134	LILLE TORUNGEN
160368	Søm	Grimstad	Kokegrop lokalitet	Automatisk fredet	Tre kokegrop som ble funnet under maskinell søkesjakt i forbindelse med ny vannledning. Kokegropene ligger på dyrket mark.		58	2	SØM
160368	Søm	Grimstad	Kokegrop lokalitet	Automatisk fredet	Tre kokegrop som ble funnet under maskinell søkesjakt i forbindelse med ny vannledning. Kokegropene ligger på dyrket mark.		58	2	SØM
160368	Søm	Grimstad	Kokegrop lokalitet	Automatisk fredet	Tre kokegrop som ble funnet under maskinell søkesjakt i forbindelse med ny vannledning. Kokegropene ligger på dyrket mark.		58	2	SØM
160368	Søm	Grimstad	Kokegrop lokalitet	Automatisk fredet	Tre kokegrop som ble funnet under maskinell søkesjakt i forbindelse med ny vannledning. Kokegropene ligger på dyrket mark.		58	2	SØM
160368	Søm	Grimstad	Kokegrop lokalitet	Automatisk fredet	Tre kokegrop som ble funnet under maskinell søkesjakt i forbindelse med ny vannledning. Kokegropene ligger på dyrket mark.		58	2	SØM
160368	Søm	Grimstad	Kokegrop lokalitet	Automatisk fredet	Tre kokegrop som ble funnet under maskinell søkesjakt i forbindelse med ny vannledning. Kokegropene ligger på dyrket mark.		58	2	SØM
33174	Ruåker og Bukjør	Grimstad	Gravfelt	Automatisk fredet	Lengst i N: 1. Røys. Noe uklart markert. Består av store og mindre rundkamp. Jordblandet. En del rundkamp ligger spredt rundt røysa. Røysa er plassert på NØ-brinken av en fjellknaus mot Ruakerkilen. D 5,5m, h 0,5m. 50m SSØ for 1: 2. Rundrøys. Klart mar	Ruåker og Bukjør	56	5	PLADSENE

LOKID	LOKNAVN	KOMMUNE	ART	VERNESTATU	BESKRIVELSE	GARDS- NAVN	GNR	BNR	BRUKSNAVN
13492	Søm	Grimstad	Gravfelt	Automatisk fredet	På moreneryggens, lengst Ø og kant i kant med jordet: 1. Røys. Uklart markert, sterkt utoverkastet. Jordblandet. Bygd av rundkamp. En jordkjeller utgravet i røysens SSØ-side, ogstikker noe ut fra denne, l 7m, br 6m, dybde 1,5m. Et steingjerde går over rø	Søm	58	2	SØM
13492	Søm	Grimstad	Gravfelt	Automatisk fredet	På moreneryggens, lengst Ø og kant i kant med jordet: 1. Røys. Uklart markert, sterkt utoverkastet. Jordblandet. Bygd av rundkamp. En jordkjeller utgravet i røysens SSØ-side, ogstikker noe ut fra denne, l 7m, br 6m, dybde 1,5m. Et steingjerde går over rø	Søm	58	2	SØM
13491	Kvennbekkrøysa	Grimstad	Gravminne	Automatisk fredet	Rundrøys. Klart markert og bygget av rundkamp. Avflatet på toppen, hvor vid grop, d 3m, dybde 1,6m. Ingen vegetasjon på røysen, kun lavgrodd rundkamp. D 28m, h i N 4m, i S 2,5m. Hytten er plassert og bygget slik at den virker minst mulig sjenerende for	Ruåker og Bukjør	56	20	MOJABO
15546	Søm	Grimstad	Gravminne	Automatisk fredet	I området ved Søm mellom Ruakerkilen og Haslebukta ligger der en svør gravrøys orientert mot land. I eldre jernalder og kanskje i vikingtid har dette området vært en del av sjøen og dermed vært en del av indre leia: Røysen er av de største i fylket med	Søm	58	1	SØM
61396	Søm	Grimstad	Gravminne	Automatisk fredet	På ryggen av morenen: Rester av rundrøys. Tildels dårlig markert. Bygd av rundkamp. Kan opprinnelig ha vært temmelig svør, da man ved røysens N- og Ø-side ser en sammenhengende kjede av tildels store rundkamp som kan være lagt opp som omkrets for røysen.	Søm	58	2	SØM
15546	Søm	Grimstad	Gravminne	Automatisk fredet	I området ved Søm mellom Ruakerkilen og Haslebukta ligger der en svør gravrøys orientert mot land. I eldre jernalder og kanskje i vikingtid har dette området vært en del av sjøen og dermed vært en del av indre leia: Røysen er av de største i fylket med	Søm	58	1	SØM
61396	Søm	Grimstad	Gravminne	Automatisk fredet	På ryggen av morenen: Rester av rundrøys. Tildels dårlig markert. Bygd av rundkamp. Kan opprinnelig ha vært temmelig svør, da man ved røysens N- og Ø-side ser en sammenhengende kjede av tildels store rundkamp som kan være lagt opp som omkrets for røysen.	Søm	58	2	SØM
52929	Verdens Ende	Grimstad	Gravminne	Automatisk fredet	På kronen av bergryggen: Røys. Uklart markert og sterkt utoverkastet. Bygget av svært liten rundkamp. Det meste av steinen ligger nå i N- og V-utkant av røysen, så formen nærmest er avlang, orientert NØ-SV. I V et krater, d 2,53m, dybde 1m. Et par mindre	Søm	58	2	SØM
52929	Verdens Ende	Grimstad	Gravminne	Automatisk fredet	På kronen av bergryggen: Røys. Uklart markert og sterkt utoverkastet. Bygget av svært liten rundkamp. Det meste av steinen ligger nå i N- og V-utkant av røysen, så formen nærmest er avlang, orientert NØ-SV. I V et krater, d 2,53m, dybde 1m. Et par mindre	Søm	58	2	SØM

LOKID	LOKNAVN	KOMMUNE	ART	VERNESTATU	BESKRIVELSE	GARDS-NAVN	GNR	BNR	BRUKSNAVN
52928	Saltholmen	Grimstad	Gravminne	Automatisk fredet	På holmens høyeste punkt: Rest av røys. Består av middels store rundkamp og bruddstein. Røysa er svært utkastet. I S-kanten av røysa et gressbevokst parti som ser ut til å ha vært sentrum i røysa. D 4,5m, h 0,3m. Holmens navn kommer at at hollendere sal	Ruåker og Bukjør			
4114	Store Valløy	Grimstad	Gravminne	Automatisk fredet	Mellom to høyere knauser: Rundrøys. Klart markert. Bygd av rundkamp i middels størrelse. Tre mindre krater finnes i røysa, d 0,7-1,2m, dybde 0,4-0,9m. D 8m, h 1,5m.	Grevstad øvre			
4130	Ranvika	Grimstad	Røysfelt	Uavklart	Lengst i Ø: 1. Rektangulær steinansamling. Uklart markert. L ØSØ-VSV 10m, br N-S 5m. 5-7m V for 1: 2. Ditto rund steinansamling. D 5m. Umiddelbart V og SV for 2: 3 og 4. To mindre forhøyninger. D 2m, h 0,25m. I litteraturen er nevnt at Petter Jørge	Birketveit	60	24	TR-LUM ØVRE

Uttrekk av kulturminnedatabasen Askeladden. Deler av beskrivelsesfeltet har falt ut.

Liste automatisk fredete kulturminner under vann

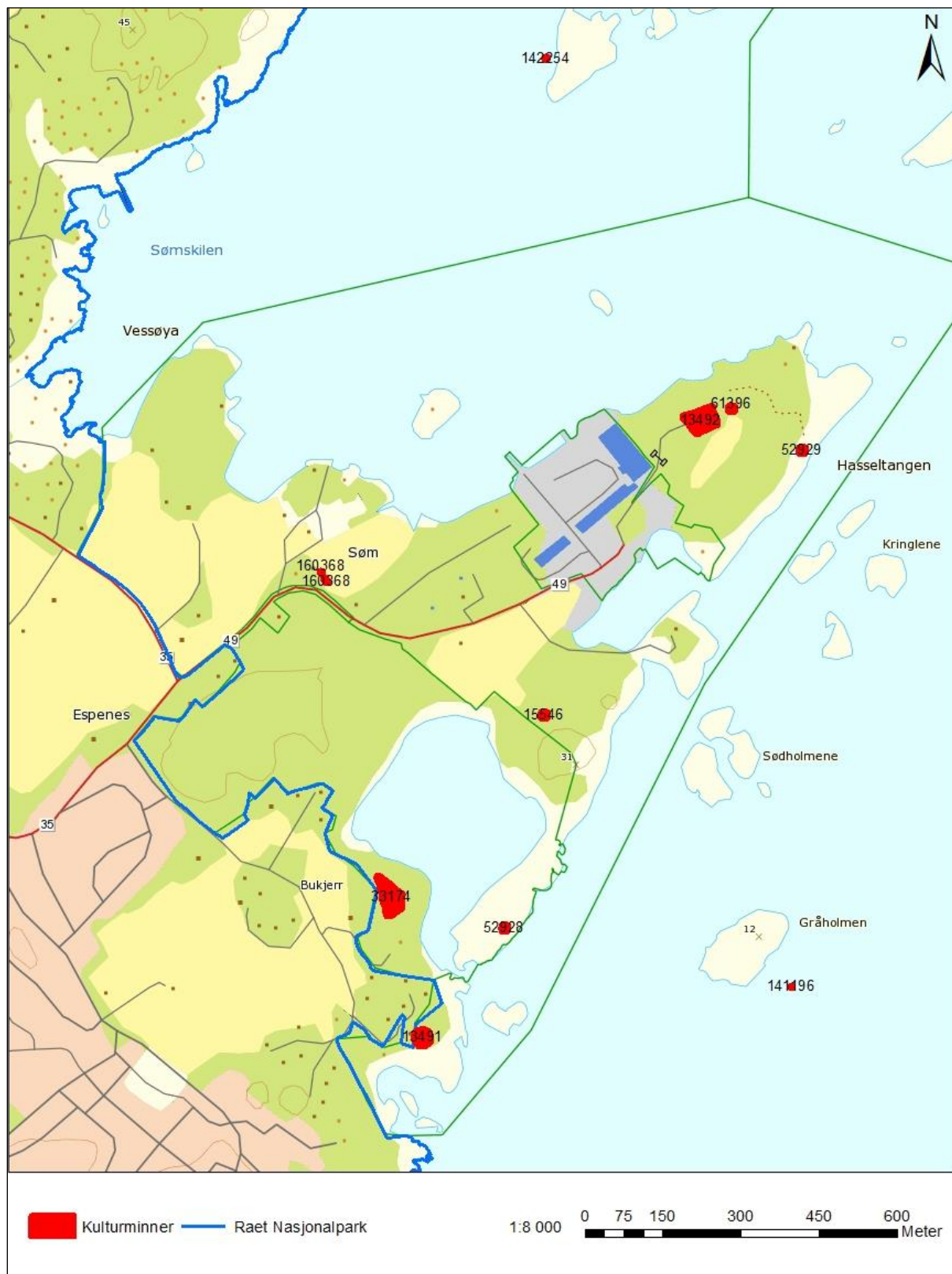
ID	Navn	Kom		Vern	
143406	Baatstangen	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av kanoner og ballast
142254	Bratholmene	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
142254	Bratholmene	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
143345	Bryllupsholmene	Arendal	Skipsfunn	Uavklart	Funn av vrak
143345	Bryllupsholmene	Arendal	Skipsfunn	Uavklart	Funn av vrak
144648	Hafsø 1	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av skipsvrak
142253	Halvorsholmene	Arendal	Skipsfunn	Ikke fredet	Vrakfunn
142253	Halvorsholmene	Arendal	Skipsfunn	Ikke fredet	Vrakfunn
144650	Indre Torungen 1	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
144650	Indre Torungen 1	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
144650	Indre Torungen 1	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
144652	Indre Torungen 2	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
144652	Indre Torungen 2	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
144652	Indre Torungen 2	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
144655	Indre Torungen 3	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
144655	Indre Torungen 3	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
144655	Indre Torungen 3	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
143344	Jerkholmen	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
143344	Jerkholmen	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
143355	Lakseberget	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
143358	Markoppkjør	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
144604	Markoppkjør 2	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
144672	Mellomboerne	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
144672	Mellomboerne	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
144672	Mellomboerne	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
144666	Skjebergholmene	Arendal	Skipsfunn	Ikke fredet	Funn av skipsvrak
144666	Skjebergholmene	Arendal	Skipsfunn	Ikke fredet	Funn av skipsvrak
143487	Snoreskjurene	Arendal	Skipsfunn	Ikke fredet	Funn av skipsvrak
143549	Spornesskjør	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
143346	Svartskjurene	Arendal	Skipsfunn	Uavklart	Funn av lekter
143346	Svartskjurene	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
142255	Tyveholmen 1	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
142255	Tyveholmen 1	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
143293	Tyveholmen 2	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
143293	Tyveholmen 2	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
144656	Ytre Torungen 1	Arendal	Skipsfunn	Uavklart	Funn av vrakrester
144656	Ytre Torungen 1	Arendal	Skipsfunn	Uavklart	Funn av vrak
144671	Ytre Torungen 2	Arendal	Skipsfunn	Uavklart	Funn av vrak
144671	Ytre Torungen 2	Arendal	Skipsfunn	AUT	Funn av skipsvrak

144671	Ytre Torungen 2	Arendal	Skipsfunn	Ikke fredet	Funn av vrak
140759	Haugeneb 1	Grimstad	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
140839	Haugeneb 2	Grimstad	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
140758	Huggbøen	Grimstad	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak.
141120	Randvigen	Grimstad	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak.
141165	Ruø	Grimstad	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
140757	Ryvingen	Grimstad	Skipsfunn	AUT	Funn av vrakrester
140826	Spørholmene	Grimstad	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
140841	Tøndeholmen 1	Grimstad	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
141096	Tøndeholmen 2	Grimstad	Skipsfunn	AUT	Funn av vrak
141196	Gråholmen	Grimstad	Funnsted	Uavklart	Funn av anker

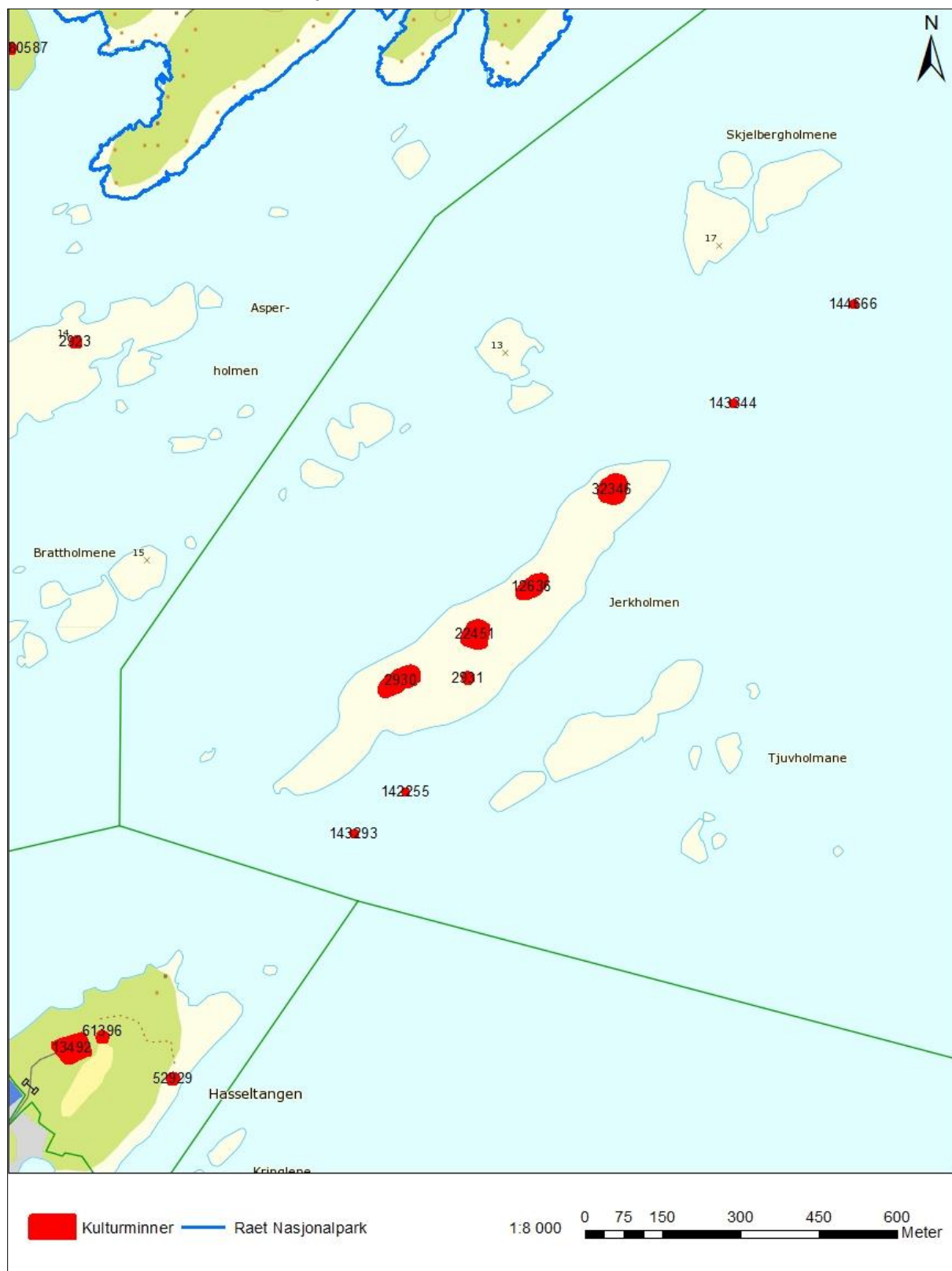
Liste over vedtaksfredete kulturminner i Raet nasjonalpark:

ID	Navn							
869 71	LILLE TORUNGEN FYRSTASJON	9	Aust- Agder	90 6	Arend al	L- BVF	Bebyggelse- Infrastruktur	Fyrstasjon- losstasjon
869 74	STORE TORUNGEN FYRSTASJON	9	Aust- Agder	90 6	Arend al	L- BVF	Bebyggelse- Infrastruktur	Fyrstasjon- losstasjon
869 74	STORE TORUNGEN FYRSTASJON	9	Aust- Agder	90 6	Arend al	L- BVF	Bebyggelse- Infrastruktur	Fyrstasjon- losstasjon
869 29	LYNGØR FYRSTASJON							
869 46	YTRE MØKKALASSET FYRSTASJON							

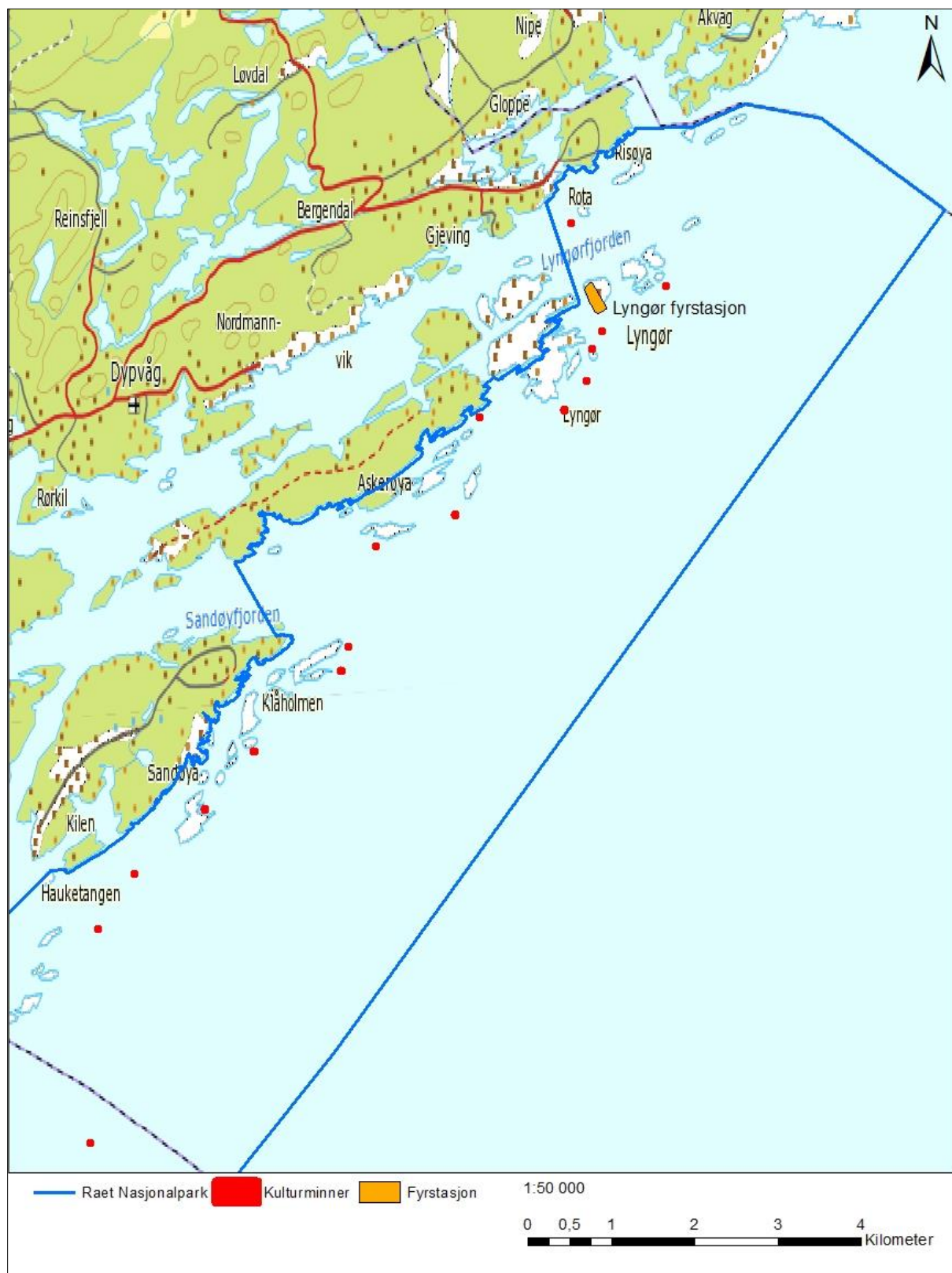
Kart over fredete kulturminner på Søm/Hasseltangen

Kart over fredete kulturminner på Jerken, Arendal kommune

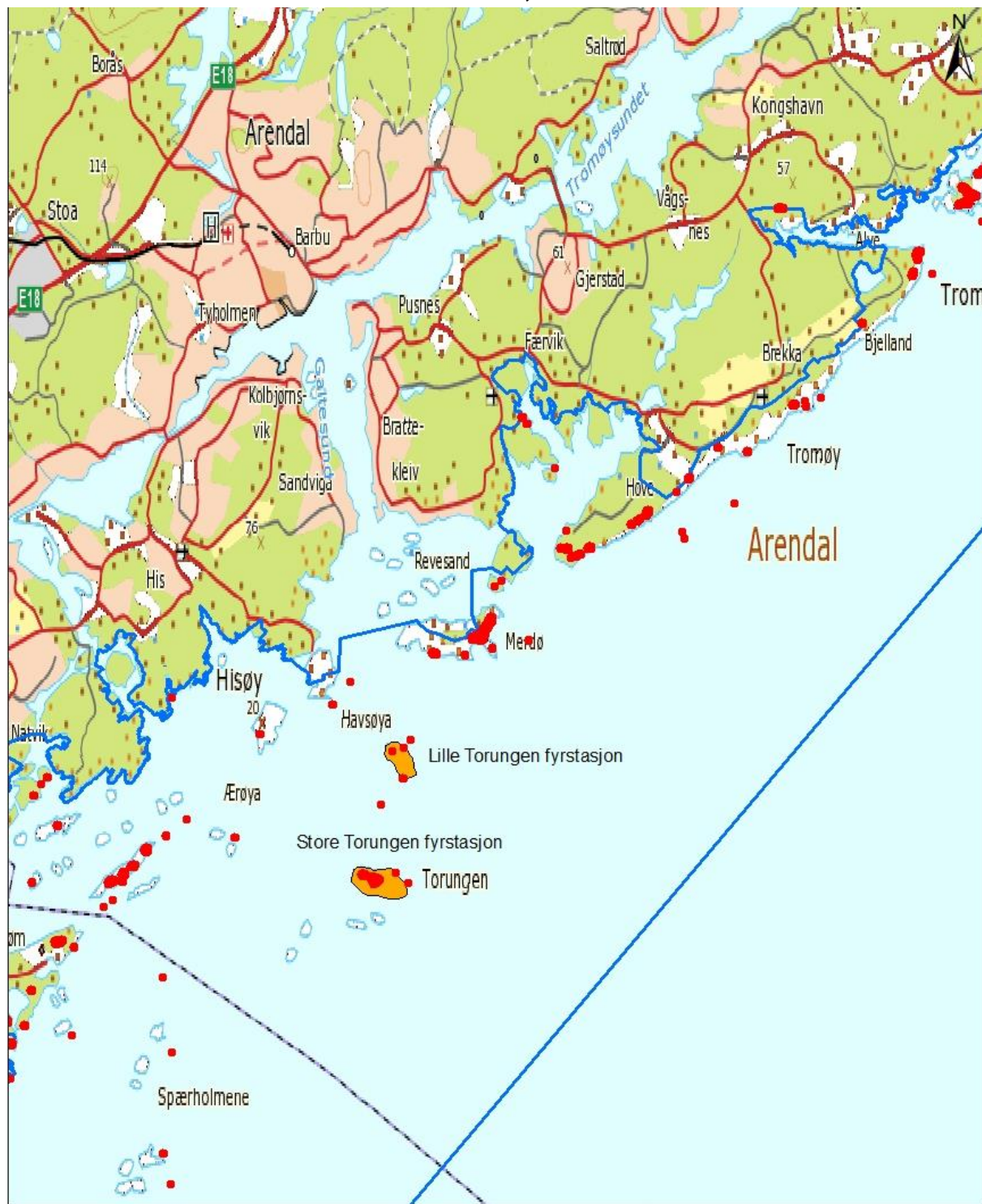
Kart over fredete kulturminner i Tvedestrand kommune

Oversikt over fredete kulturminner i Arendal kommune, nord

Kart over fredete kulturminner i Arendal kommune, sør

— Raet Nasjonalpark ■ Kulturminner ■ Fyrstasjon

1:50 000

0 0,5 1 2 3 4
Kilometer

Kart over fredete kulturminner i Grimstad kommune

Bygninger/deler av bygninger innenfor området for Raet nasjonalpark registrert i SEFRAK

SEFRAK- et register for eldre bygninger. De fleste norske bygninger fra før 1900, er registrert i det nasjonale bygningsregisteret SEFRAK (SEkretariatet For Registrering Av faste Kulturminner). Det innebærer ikke at bygningen har et formelt vern. En SEFRAK-registrert bygning er en indikasjon på at bygningen kan være verneverdig, eller at den tilhører et verneverdig kulturmiljø. SEFRAK-skjemaet har bilder, samt opplysninger om bygningens alder, opprinnelig funksjon, historie osv. SEFRAK-registeret er et nyttig hjelpemiddel både for kommunene og kulturminneforvaltningen i fylkeskommunen. I Aust-Agder er det registrert ca 22.000 bygninger. Aust-Agder fylkeskommune har i 2007 digitalisert og tilgjengeliggjort SEFRAK arkivet digitalt for kommunene.

SEFRAK_ID	KM_BETEGN	BYGGNR	BYGGTYP_NB	KOMM
09063102115	RUIN ETTER SMIE, LILLE TORUNGEN, HISØY	167145051	249	906
09063102109	RUIN ETTER BOLIG, LILLE TORUNGEN, HISØY	167145612	111	906
09063102113	OLJEBOD, LILLE TORUNGEN ,HISØY	167145078	181	906
09063102112	OLJEBOD, LILLE TORUNGEN, HISØY	167144950	840	906
09061206098	RUIN ETTER TOLLSTASJON, KALVØYA, FLOSTA	167143989	490	906
09061206096	RUIN ETTER TOLLSTASJON, KALVØYA, FLOSTA	167143970	490	906
09061206097	RUIN ETTER TOLLSTASJON, KALVØYA, FLOSTA	167143997	490	906
09063102108	RUIN ETTER FYRVOKTER BOLIG, LILLE TORUNGEN,	167145604	111	906
09063102110	RUIN ETTER UTHUS, LILLE TORUNGEN, HISØY	167145639	181	906
09063102111	RUIN ETTER UTHUS, LILLE TORUNGEN, HISØY	167145590	181	906
09063102114	RUIN ETTER NAUST, LILLE TORUNGEN, HISØY	167145647	183	906
09040106009	BOLIGHUS, LILLENES, FEVIK, GRIMSTAD	166828023	111	904
09040106016	UTHUS, SØMSVEIEN 151,	166827825	181	904
09060005048	UTHUS, BOTNE, BOTNEMYREN.	167073018	182	906
09040106001	BOLIGHUS, ESPENES, FEVIK, GRIMSTAD	166827922	111	904
09040106002	BOLIGHUS, URA, HASLA, FEVIK, GRIMSTAD	166828740	111	904
09040106003	BRYGGERHUS, URA, HASLA, FEVIK, GRIMSTAD	166832705	181	904
09040106004	BOLIGHUS, STRANDSKOG, HASLA, FEVIK, GRIMSTAD	166828732	111	904
09040106005	BOLIGHUS, SØM, HASLA, FEVIK, GRIMSTAD	166828783	111	904
09040106006	UTHUS, SØM, HASLA, FEVIK, GRIMSTAD	166828775	181	904
09040106010	BOLIGHUS, SØM, SØMSVEIEN 145, FEVIK,	166827779	111	904
09040106015	BOLIGHUS, SØMSVEIEN 151, SØM, FEVIK	166827841	111	904
09060005047	VÅNINGHUS, BOTNE.	167073026	162	906
09060005051	VÅNINGSHUS, BOTNE	167073085	161	906
09063102016	FISKEBU, STØLSVIGA, HIS, HISØY, ARENDAL	167145574	245	906
09063102071	BOLIGHUS/KIOSK, HAVSØYVEIEN 60,	166956919	533	906
09064001124		166935415	111	906

Fortøyningsringer og varpepåler

Av Øyvind Rosenvinge

Hvordan vi ser på, og opplever kulturlandskapet er kulturelt betinget, og historien om Sørlandet og ferielandskapet er et godt eksempel på dette. Hvordan vil etableringen av en nasjonalpark påvirke vårt syn på landskapet?

Til alle tider har sjøfarende langs kysten hatt behov sikre fester i land. Disse festene er viktige kulturminner som vi i utgangspunktet vet lite om. For å kunne vurdere verneverdi og ta vare på dem, har det vært helt nødvendig å skaffe seg mer kunnskap om disse. De siste to årene har undertegnede på oppdrag av Arendal kommunen gjennomført registrering av ringer og bolter i kommunen.

Registrering - metode

Overordnet sett er det blitt registrert om lag 350 slike fester. Det har vært prøvd ut flere metoder for å finne festene. Det som ble funnet mest effektivt og som ble benyttet, er befarings fra sjøsiden langs land med liten båt. Kommunen har en kystlinje som er ca 25 km lang, regner en med alle bukter og øyer, kan en mangedoble dette tallet. Det har derfor vært nødvendig å befare målrettet, dvs at steder hvor det er stor sannsynlighet for å finne slike fester, befares nøye. Men steder hvor det er liten eller ingen mulighet, befares overfladisk eller ikke i det hele tatt. En finner ikke alt, men trolig finner kanskje mer enn 90% av det som finnes.

Data som er registrert for hvert funn er: stedsangivelse målt med GPS, kort beskrivelse, en enkel tilstandsvurdering, oppmåling og fotografier av hvert enkelt funn. De fleste boltene er eldre og laget utfra tommer og fot som måleenhet. Tykkelser og diameter er derfor målt opp i tommer, da dette er mest hensiktsmessig. Det har vært benyttet et eget utarbeidet registreringsskjema.

Generelt om bolter og ringer

Prinsipielt kan boltene deles inn to grupper og på to måter.

Etter bruk

Den ene måten er etter bruk. Her er det to grupper, nemlig fortøyningsringer og varpepåler. Som navnet tilsier ble den ene brukt til fortøyning, det andre til varping. Varpepåler ble brukt til å forhale skip. Som oftest ble dette gjort for å få skuta i en gunstig posisjon for å sette seil. Varping ble gjort ved at det ble strukket en lang trosse fra skuta til varpepålen og skuta ble trukket mot varpepålen ved hjelp av ankerspillet om bord. Varping kunne også gjøres med å legge ut et eget lite anker, et såkalt varpeanker.

En varpepåle kan selvsagt også ha vært brukt til fortøyning og en fortøyningsring til varping. Det er hvor de er plassert som bestemmer funksjonen. Skal en finne varpepåler, må en derfor lete på utstikkende odder og nes eller skjær og holmer som ligger ut mot leia.

Fortøyningsringer ble som navnet tilsier brukt fortøyning. Alle ringer og bolter var eid av noen. De som benyttet seg av fortøyningsringene, måtte betale avgift, ringepenger, til eieren. Det er sagt at en enke kunne leve av inntekten av en ring! Skal en finne fortøyningsringer må en lete på steder hvor skip kunne fortøyes trygt og ligge i opplag. Det vil si havneområder, naturhavner og uthavner. Det finnes også en rekke fortøyningsfester i forbindelse med skipsverft og annen industri.

Industrianlegg var som oftest sagbruk - damsager som ble etablert på 1800-tallet. Den gangen var det stor virksomhet, og en regner med at det fantes mer enn 30 skipsverft i Arendalsområdet/Arendal kommune og det var ca 10 damsager med stort og smått.

Etter materialbruk/ konstruksjon

Den andre måten å dele dem inn på er etter materialbruk. Her finnes det også to typer, nemlig bolter som er laget for formålet og bolter som er laget av gjenbruksmaterialer. Bolter som er laget for formålet er ringbolter, ringer av Friistypen, øyebolter, T-bolter og kryssholt. Denne forfatter definerer T-påle som en T-formet bolt hvor tverrpinnen, også kalt ters, er smidd eller sveiset fast på stammen. Et kryssholt er en bolt hvor det er hull i stammen og hvor tverrpinnen/tersen er satt inn i dette hullet. Ring av Friistypen består av en T-påle eller kryssholt hvor det ligger en løs ring rundt stammen. Friis var overlos i Bergen og forslø i følge C.F. Rode (Norges fyr-, märke og ringevesen gjennom 250 år, 1941) denne typen ring. Men det finnes også typetegninger av slike bolter før Friis tid. Friis er også tillagt æren av å ha innført oppmerkingen av ringene med sorte og hvite malte ringer. Disse kalles hvitbinker.

Bolter som er laget av gjenbruksmaterialer, gjenspeiler tiden da de ble laget. Eldre bolter av denne typen er oftest bolter som er laget av deler av gamle stokkankre. Alle deler av slike ankere ble brukt, topp med ring, ankerfluk, ankerstokk eller krysset. Fra Arendal har vi flere eksempler på at også hele ankere ble gravd ned og brukt til fortøyning.

Nyere bolter er også laget av det man hadde av passende jernstenger. Noe som ofte forekommer er bolter som er laget av deler av gamle propellaksler. Særlig ble endene brukt, da disse har en flens som ble brukt til sammenkobling. Siden det er snakk om propellaksel, er det gitt at disse er av nyere dato.

Alder

De eldste ringene vi vet om her på Agderkysten ble trolig satt opp på 1600-tallet. Første oversikten vi har over hva som da fantes er fra 1735-6. Etter den store nordiske krigen var det behov for å få mer ordnede forhold langs kysten. Sjøoffiseren Gabriel Christiansen fikk i 1720 årene organisert losvesenet og i 1730 - årene tok han fatt på oppgaven med å ordne havneforholdene langs kysten. Lokalt ble det nedsatt en havnekommisjon. Denne utarbeidet lange rapporter over hva som fantes av ringer i tolldistriktet og behov for nye. Det ble utarbeidet havnereglement for Arendal havn og oppnevnt en havnefogd.

Siden den gang er det satt inn mange bolter og ringer. Behovet endret seg over tid. Særlig finner en mange bolter fra seilskutenes storhetstid på 1800- tallet. Mye av vår handelsflåte var knyttet opp mot trelasttransport fra områdene rundt Østersjøen. Denne fryser til om vinteren, slik at trelastdragerne ble seilt hjem og lå opplag om vinteren. Øst i Arendal kommune finnes også en stor mengde fester av nyere dato. Disse ble satt opp i forbindelse med skipsopplag i 1970-årene, da oljekrisen rammet skipsfartsnæringen.

Andre fester

Det har til alle tider også vært brukt andre fester enn de som er laget av jern.

Mest enkelt og mye brukt, der det fantes, var å fortøye i trær som vokste i strandkanten. Det var også vanlig å fortøye i store stein, som enten lå naturlig i strandkanten eller de kunne være plassert med hensikt. Slike fortøyningsstein kalles i følge Langfeldt (De gamle fortøyningsfestene, 2008) for åboder. Det kan i ettertid være vanskelig å vurdere om en stein er plassert med hensikt. Slike stein er ikke omfattet av prosjektet, men det er likevel notert noen funn/stein som helt opplagt har vært brukt til å feste tau i.

Hva finner vi i av slike minner i Raet nasjonalpark?

Nasjonalparken er avgrenset som en smal stripe ut mot havet. Dette gjør at mange av de mest interessante områdene for ringer og bolter faller utenfor. Flere av de mest brukte uthavner ligger på innsiden av nasjonalparken. Men den delen av nasjonalparken som ligger i Arendal kommune omfatter likevel en viktig uthavn og flere naturhavner. Uthavnen er Kalvøysund på Flosta og eksempel på naturhavn er Flødevigen på Hisøya. Begge steder finnes flere bolter og ringer. Merdø som uthavn må ses i sammenheng med Rævesand. I hele dette området finnes om lag 20 registrerte fester, men bare tre av dem ligger innenfor nasjonalparken. Det er to rester etter varpepåler, en på Ringskjæret som ligger helt vest for øya og en på vestpynten av Lille Gjessøya. I tillegg finner det en liten fortøyningsring på det ytterste av Vadskjærene. Det finnes også en del ringer i utløpet av Nidelva. I alt finnes det i Arendal kommune om lag 30 bolter/rester av slike i det området som omfattes av nasjonalparken. Prosjektet omfatter ikke Tvedestrand kommune, men det finnes utvilsomt fortøyningsringer i områdene Sandøya og Lyngør i det området som ligger innefor nasjonalparken.

Noen eksempler:

Varpepåle, Ringskjæret Merdø reg nr 2

Lille Bryllupsholmen nr 357

Kalvesund Ringskjær 223

Kalvesund 226 mv